

بررسی میزان آگاهی، نگرش و عملکرد بیماران مبتلا به بیماری عروق کرونر، مراجعه کننده به درمانگاههای قلب و عروق بیمارستانهای وابسته به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران و یکی از اعضای خانواده آنان، نسبت به رژیم های درمانی توصیه شده سال ۱۳۷۵

زهرا منجمد * خدیجه خسروی ** غلامرضا بابائی *** سیده فاطمه جلالی نیا ****

چکیده:

این پژوهش، یک مطالعه توصیفی بوده که با هدف تغییر میزان آگاهی، نوع نگرش و نحوه عملکرد بیماران مبتلا به بیماری عروق کرونر و یکی از اعضای خانواده آنان نسبت به رژیم های درمانی توصیه شده، در درمانگاههای قلب و عروق وابسته به دانشگاه علوم پزشکی تهران و خدمات بهداشتی درمانی تهران انجام گرفته است. در این پژوهش، ۵۰ نفر بیمار مبتلا و ۵۰ نفر از اعضای خانواده آنان، بطور تصادفی ساده انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار گردآوری در این بررسی، دو پرسشنامه بوده است. یک پرسشنامه جهت پاسخگویی بیمار و دیگری مربوط به یکی از اعضای خانواده بیمار که هر دو مشتمل بر چهار بخش و شامل: اطلاعات و مشخصات فردی، سؤالات مربوط به آگاهی، نگرش و سؤالات عملکرد، تنظیم گردید. پس از جمع آوری داده ها، میزان آگاهی، نوع نگرش و چگونگی عملکرد بیماران و یکی از اعضای خانواده آنان، بطور جداگانه تعیین و ارتباط بین متغیرهای آگاهی، نگرش و عملکرد با هم و سپس ارتباط متغیرهای پژوهش در بیماران با خانواده آنان مورد سنجش قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان داد که اکثریت بیماران و خانواده آنان، دارای آگاهی بالا و نگرش مثبت نسبت به رژیم های درمانی توصیه شده هستند و اکثریت بیماران، دارای عملکرد مطلوب ولی اکثریت خانواده آنان، دارای عملکرد نامطلوب بوده اند. همچنین یافته ها، گویای آن است که وضعیت تاهل با میزان آگاهی و نوع نگرش، وضعیت تاهل و داشتن آموزش قبلی و کسب آموزش از مجموعه منابع با نحوه عملکرد و میزان آگاهی، نوع نگرش در بیماران، دارای ارتباط معنی داری می باشند. همچنین نتایج نشان داد که وضعیت تحصیلی با نوع نگرش نحوه عملکرد با نوع نگرش در اعضای خانواده بیماران نیز، دارای ارتباط معنی داری هستند.

کلیدواژه ها: آگاهی، نگرش، عملکرد، بیماری عروق کرونر، خانواده، رژیم های درمانی.

* کارشناس ارشد پرستاری و عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامائی دانشگاه علوم پزشکی تهران

** کارشناس ارشد پرستاری و عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامائی دانشگاه علوم پزشکی تهران

*** عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

**** کارشناس ارشد پرستاری و عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامائی دانشگاه علوم پزشکی تهران

مقدمه :

با تحولاتی که در چند سال اخیر به لحاظ پیشرفت عوامل اجتماعی - اقتصادی در کشورهای مختلف بوقوع پیوسته، عواملی از قبیل افزایش جمعیت، شهرنشینی، آسیب روابط انسانی در جوامع صنعتی و روبه رشد، پیدایش ماشین و بدنبال آن عدم انجام فعالیتهای بدنی، افزایش مشغله فکری و تنش زاهای روحی سیمای کلی بیماریهای مورد ابتلا را دگرگون کرده، در این میان بروز بیماریهای عروق کرونر و در تعقیب آن انفارکتوس قلبی را می توان نام برد که از علل اصلی مرگ و بخصوص در میانسالان و افراد مسن جامعه بشمار می رود و امروزه در کشورهای در حال توسعه هم، بسیاری از افراد اجتماع را که در سنین باروری بسر می برند، گرفتار نموده و موجب مرگ آنان گردیده است. بطوری که پزشکان حاضر آن را تا زیانه قرن معرفی کرده اند. (۱)

طبق آمار موجود سالیانه در حدود ۵۴۰/۰۰۰ مرگ در اثر بیماریهای عروق کرونر اتفاق می افتد و تقریباً ۱/۵ میلیون انسان، هر ساله دچار انفارکتوس قلبی و مرگ ناگهانی قلبی می شوند (۲). آمار و ارقام موجود در ایران نیز، این نکته را تأیید می کنند که بیماریهای عروق کرونر از بیماریهای شایع و یکی از علل مهم مرگ و میر در ایران می باشد (۱).

بیماری عروق کرونر یکی از بیماریهای مزمن نیز هست که مشکلات متعدد و گوناگونی را برای بیمار و خانواده او ایجاد

می نماید و در اثر آن، تغییرات قابل ملاحظه ای باید در خانواده و روش زندگی آنان، صورت پذیرد. به منظور ایجاد تغییرات در روش زندگی و کنترل بیماری، عوامل خطر باید شناسائی و کنترل گردند. سه عامل خطر اصلی در بیماری عروق کرونر، فشار خون بالا، افزایش کلسترول خون و کشیدن سیگار می باشد (۳) همچنین روش زندگی و عادات شامل: سیگار کشیدن، فعالیتهای فیزیکی (ورزش)، چاقی، تغییرات وزن و استرس های عاطفی بوده که تعدیل و کاهش و یا حذف این عوامل می تواند باعث کنترل بیماری شود (۲). تحقیقات امروزه نیز بر روی فوائد ورزش، ترک سیگار و اثرات تغییر غذایی و لزوم پیروی از این رژیم ها، تأکید دارد (۴).

در تبعیت از رژیم های درمانی هم بیماران و هم خانواده آنان می توانند نقش مهمی را داشته باشند. خانواده یک جز اساسی و کامل در مراقبت های پرستاری است و اعضای خانواده بوسیله ایجاد تغییراتی که در زندگی روزمره خود می دهند، مراقبت از بیمار را انجام می دهند و در صورت لزوم و نیاز مسئولیتهائی را قبول می کنند (۳و۵).

برای رعایت رژیم های درمانی از طرف بیماران و حمایت آنان از جانب خانواده، نیاز به پذیرش است. در ایجاد پذیرش، وجود آگاهی و نگرش مثبت، دخیل هستند. و پذیرش از سوی بیمار و

رژیم های درمانی توصیه شده، مورد بررسی و ارزیابی قرار داده است. جامعه پژوهش در این مطالعه، بیماران مبتلا به بیماری عروق کرونر مراجعه کننده به درمانگاه های قلب و عروق بیمارستانهای وابسته به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران و خانواده آنها، بودند.

در این تحقیق، جهت انتخاب واحدهای مورد پژوهش، از ۵ بیمارستان وابسته به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران که دارای درمانگاههای قلب و عروق فعال بوده اند، ۵۰ نفر بیمار و ۵۰ نفر از خانواده آنها، بصورت تصادفی ساده، انتخاب گردیدند بیماران شرکت کننده در پژوهش، حداقل یکبار در ارتباط با بیماری عروق در بیمارستان بستری شده بودند و هیچیک از بیماریهای مزمن از قبیل دیابت، بیماریهای سیستم ایمنی، صرع و ... را نداشتند همچنین یکی از اعضای خانواده که با بیمار زندگی می کردند و حمایت عاطفی روانی بیمار را به عهده داشتند در این پژوهش، شرکت کرده است.

ابزار گردآوری داده ها دو، پرسشنامه بوده است. یک پرسشنامه، جهت پاسخگویی بیماران و دیگری اختصاص به پاسخگویی یکی از اعضای خانواده بیماران و هر کدام شامل ۴ بخش شامل: مشخصات دموگرافیک، سؤالات مربوط به آگاهی، نگرش و عملکرد، بوده است.

جهت تجزیه و تحلیل داده ها، از روش های آماری توصیفی و استنباطی و

تبعیبت از رژیم درمانی را همراه خواهد داشت. عقاید و نگرش مساعد باورهای فرد را در مورد سلامتی، بیماری، انجام رفتارهای بهداشتی، پاسخ های فرد به بیماری را تحت تاثیر قرار می دهد و نهایتاً عملکرد فرد را، تحت الشعاع قرار می دهند (۲ و ۵).

متأسفانه مشکل در اینجاست که بیماران قلبی رژیم های خود را رعایت نمی کنند و در حدود ۸۰ درصد از کسانی که بعد از انفارکتوس قلبی زنده مانده اند به الگوی زندگی قبلی خود از نظر ورزش، سیگار کشیدن و رژیم غذایی برگشته اند (۶ و ۷).

لذا با توجه به شیوع این بیماری در ایران، میزان مرگ و میر بالای این بیماری و لزوم تغییر در رفتارهای بهداشتی، عدم رعایت رژیم های درمانی توصیه شده از طرف بیماران، تعیین دانش و آگاهی و چگونگی نگرش و عملکرد بیماران و تعیین ارتباط و تأثیر این عوامل بر یکدیگر، به منظور ارائه آموزش های کافی و لازم در جهت ارتقاء سطح دانش بیماران و در نتیجه ایجاد نگرش مثبت و عملکرد بهتر آنان و در نهایت افزایش سطح سلامتی جامعه، دارای اهمیت می باشد.

مواد و روشها:

این پژوهش، یک مطالعه توصیفی است. در این بررسی، پژوهشگر با استفاده از پرسشنامه، میزان آگاهی، نگرش و نحوه عملکرد بیماران و خانواده آنان را نسبت به

(جدول ۱ و ۲ و ۳).

همچنین یافته‌ها، نشانگر آن بود که در بیماران بیشترین درصد متأهلین (۷۰/۳٪) و (۶۷/۵۷٪) بترتیب دارای آگاهی بالا و نگرش مثبت، نسبت به رژیم‌های درمانی خود، داشته‌اند و اکثریت متأهلین (۶۴/۹٪) و اکثریت بیماران که در مورد بیماری خود آموزش قبلی داشته‌اند (۶۰٪) و بیشترین درصد بیماران که اطلاعات خود را از مجموعه منابع کسب آموزش، کسب کرده‌اند (۱۰۰٪) دارای عملکرد مطلوب بوده‌اند و بیشترین درصد واحدهای مورد پژوهش، (بیماران) با آگاهی بالا (۷۵٪) دارای نگرش مثبت، بودند (جدول شماره ۴) همچنین، در خانواده بیماران، اکثریت (۵۷/۹٪) که دارای تحصیلات دیپلم بودند نگرش مثبت نسبت به رژیم‌های درمانی داشتند و اکثریت خانواده بیماران با عملکرد مطلوب (۶۲/۵٪) دارای نگرش مثبت بودند (جدول شماره ۵).

آزمون‌های همبستگی پیرسون، t مستقل، زوج، کای دو، آنالیز واریانس استفاده گردیده است.

نتایج:

در این پژوهش، میزان آگاهی، نگرش و عملکرد بیماران و یکی از اعضای خانواده آنان، بطور جداگانه تعیین و ارتباط بین متغیرهای آگاهی، نگرش و عملکرد با هم و سپس ارتباط‌های متغیرهای پژوهش، در بیماران به خانواده آنان مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج این مطالعه نشان داد که اکثریت بیماران و خانواده آنان بترتیب (۵۶٪) و (۷۸٪) از آگاهی بالایی نسبت به رژیم‌های درمانی توصیه شده برخوردارند. همچنین (۵۶٪) بیماران و (۵۲٪) خانواده آنان، دارای نگرش مثبت نسبت به رژیم‌های درمانی داشته‌اند و اکثریت بیماران (۵۲٪) و خانواده بیماران (۶۸٪) بترتیب، دارای عملکرد مطلوب و نامطلوب بوده‌اند.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی مطلق و نسبی واحدهای مورد پژوهش بر حسب میزان آگاهی در مورد رژیم‌های درمانی توصیه شد.

یکی از اعضای خانواده بیمار		بیماران		آگاهی
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۳۲	۱۶	۴۴	۲۲	کم
۷۸	۳۴	۵۶	۲۸	زیاد
۱۰۰	۵۰	۱۰۰	۵۰	جمع

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی مطلق و نسبی واحدهای مورد پژوهش بر حسب نوع نگرش نسبت به رژیم های درمانی توصیه شده .

نگرش		بیماران		یکی از اعضای خانواده بیمار	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد
مثبت		۲۸	۵۶	۲۶	۵۲
منفی		۲۲	۴۴	۲۴	۴۸
جمع		۵۰	۱۰۰	۵۰	۱۰۰

جدول شماره ۳: توزیع فراوانی مطلق و نسبی واحدهای مورد پژوهش بر حسب چگونگی عملکرد در مورد رژیم های درمانی توصیه شده .

نحوه عملکرد		بیماران		یکی از اعضای خانواده بیمار	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد
مطلوب		۲۶	۵۲	۱۶	۳۲
نامطلوب		۲۴	۴۸	۳۴	۶۸
جمع		۵۰	۱۰۰	۵۰	۱۰۰

جدول شماره ۴: توزیع فراوانی مطلق و نسبی واحدهای مورد پژوهش بر حسب میزان آگاهی و نحوه نگرش نسبت به رژیم های درمانی توصیه شده.

نام و نتیجه آزمون و قضاوت	جمع		منفی		مثبت		نگرش بیماران آگاهی بیماران
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
ضریب همبستگی پیرسون $p < 0.001$ $r = 0.49$ ارتباط معنی دار است	۱۰۰	۲۲	۶۸/۲	۱۵	۳۱/۸	۷	کم
	۱۰۰	۲۸	۲۵	۷	۷۵	۲۱	زیاد
	۱۰۰	۲۸	۲۵	۷	۷۵	۲۱	جمع

جدول شماره ۵: توزیع فراوانی مطلق و نسبی واحدها مورد پژوهش بر حسب چگونگی عملکرد و نوع نگرش نسبت به رژیم های درمانی توصیه شده.

نام و نتیجه آزمون و قضاوت	جمع		منفی		مثبت		نگرش یکی از اعضاء خانواده عملکرد یکی از اعضای خانواده
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
ضریب همبستگی پیرسون $p < 0.001$ $r = 0.49$ معنی دار است	۱۰۰	۱۶	۳۷/۵	۶	۶۲/۵	۱۰	مطلوب
	۱۰۰	۳۴	۵۷/۹	۱۸	۴۷/۱	۱۶	نامطلوب
	۱۰۰	۵۰	۴۸	۲۴	۵۲	۲۶	جمع

بحث و نتیجه گیری:

تشکیل جلسات مشاوره و با استفاده از چاپ و انتشار جزوات آموزشی، پوستر با نمایش فیلم، اجرای برنامه های بهداشتی از رسانه های گروهی، مددجویان را به امر اهمیت پی گیری رژیم های درمانی آگاه ساخته و در نهایت دانش مددجویان را در مورد بیماری خود و رژیم های درمانی بالا ببرند.

این نتایج می تواند بخصوص برای پرستاران شاغل در بخش های ویژه، حائز اهمیت باشد تا در جهت آموزش هر چه بیشتر بیماران خود، گام بردارند تا در آنان، انگیزه و نگرش مثبت ایجاد شده و در نهایت عملکرد بهتر و رعایت و پی گیری رژیم های درمانی را بدنبال داشته باشد.

در بررسی حاضر، آزمونهای آماری نشان داد، که بین عملکرد و نگرش خانواده بیماران همبستگی و ارتباط معنی دار وجود داشته است ($P < 0/01$) و همچنین یافته های پژوهش نشان داد که بین نگرش و آگاهی بیماران نیز همبستگی وجود دارد ($P < 0/01$) نتایج حاصل، نشانگر این مطلب نیز هست که بیماران و خانواده آنان دارای آگاهی بالا و نگرش مثبت و در مورد عملکرد بیماران، دارای عملکرد مطلوب و خانواده آنان دارای عملکرد نامطلوب بوده اند با توجه به نزدیک بودن نتایج آگاهی (کم و زیاد)، نگرش (مثبت و منفی) و عملکرد (مطلوب و نامطلوب) در دو گروه بیماران و خانواده ضروری بنظر می رسد که نتایج را بصورت ۵۰٪ فرض نموده و کوشش های خود را در جهت بالا بردن هر چه بیشتر آگاهی بیماران و خانواده آنان و ایجاد انگیزه و نگرش مثبت و عملکرد مطلوب در آنان انجام دهیم.

با توجه به اینکه، آزمونهای آماری، اختلاف معنی دار را بین داشتن آموزش قبلی، کسب اطلاعات از منابع آموزشی و عملکرد بیماران نشان داد ($P = 0/013$ و $P = 0/007$)، این نتایج می تواند مورد توجه مسئولین حوزه خدمات بهداشتی و مدیران خدمات پرستاری قرار گرفته و از طریق تشکیل کلاسهای باز آموزی پرسنل را به اهمیت آموزش و پی گیری رژیم های درمانی واقف نموده تا آنان بتوانند با آموزش و

منابع :

Sixth edition . philadedphia ; J.B. lippincott company . 1988 .

8 – Allen , J and Allen , R. From short term Compliance to long term predom : culture – based health promotion by health professionals . Journal of heonotion.1987.(39-47) .

۱ – جمالیان ، رضا . پیشگیری اجتماعی و مبارزه با بیماریهای قلبی و عروقی گزارشی از کمیته کارشناسان سازمان بهداشت جهانی .

۲ – گزارش از کمیته کارشناسان سازمان بهداشت جهانی ، پیشگیری اجتماعی و مبارزه با بیماریهای قلبی و عروقی . ترجمه دکتر رضا جمالیان – تهران : انتشارات اطلاعات ، ۱۳۷۴ .

3 – Underhill , sandra . etal . Cardiac Nursing . Second edition . philadelphia : I.B. Lippincott Co . 1989 .

4 – Phipps , wilma . Long , Barbara . woods , Naneg . Casmeyer , virginia . Medical Surgical Nursing Fourth edition , st , Louis , Mosby inc . 1991 .

5 – Holm , k . Findk , n , christman , N . Reitz , Nand Ashleg , w . the cardiac patient and exereise . Hearthand lung 14 , 1985 , 586 – 593 .

6 – Taglor , carol . Lillis , Carlo . Lemone , priscilla . Fond amental of Nursing . Second . Edition . philadelphia ; J . B . Lippincott Company . 1993 .

7 – Brunner , lillian . Suddarth , Doris . Medical Surgical Nursing .

Assessing patients' know ledge , attitude and practice with coronary artery diseases and one of their family's member about theraputic regimen advises

Abstract :

This reasearch is a discriptive study . the purpose of this study was to assess patients' knowledye , attitude and practice with coronary artery diseases and of their family . member about theraputic Regimen advises .

In this study , 50 patients with Coronary artery diseases and 50 members of their family have been studied randomly . Two questionnaires were prepared , one for patients and another for their families , which both of them included 4 parts as follows : Demographic data , question related to knowledge , the kind of attitude and quality of practice .

Then the Scores of patients ' knowledge and also their family's were determined Separately and the relation ship between their variables together in patients with their family was measured .

The results of investigation showed that , most percentage of patients and their family possesing high knowledge and positive attitude about theraputic regimen and most percentage of patients have had disireable practice and their families have had non - disireable practice.

The results showed that there was a significant relation between patients' knowledge and their attitude , and between their familys' practice and their attitude.

Key words : *knowledge , Attitude , practice , coronary Artery diseases , Family , Theraputic Regimen .*